

Autyzm – objawy, cechy charakterystyczne

Autyzm nie jest chorobą, ale zaburzeniem neurorozwojowym, to znaczy, że osoby autystyczne rozwijają się inaczej niż większość ludzi. Mówiąc innymi słowami, **mózg osoby autystycznej działa w niestandardowy sposób** od samego początku życia a to sprawia, że cały **rozwój przebiega inną ścieżką**. To nie jest coś co można wyleczyć, ale raczej część tego kim osoba jest.

Autyzm rozumiemy jako **spektrum**. Oznacza to, że **autyzm jest trochę inny dla każdej osoby**. Osoby ze spektrum autyzmu mają bardzo różne nasilenie zachowań i cech wynikających z autyzmu.

Objawy autyzmu

Autyzm jest diagnozowany na podstawie zachowań i cech w 2 obszarach (tzw. diada autyzmu):

1. Deficyty zdolności nawiązywania i utrzymywania interakcji społecznych i komunikacji społecznej
2. Powtarzalne, ograniczone, nieelastyczne wzorce zachowań, zainteresowań i aktywności

Interakcje społeczne

Osoby z autyzmem mają trudność w rozumieniu zachowania innych ludzi, często trudno jest im zrozumieć jak inne osoby się czują i co mają na myśli. Wyzwaniem jest dla nich im nawiązywanie przyjaźni i dogadywanie się z ludźmi w codziennych sytuacjach. Osoby w spektrum autyzmu mogą mieć trudności w rozumieniu gestów i odczytywaniu mimiki twarzy.

Objawy autyzmu w zakresie interakcji społecznych to m. in:

- małe dzieci nie próbują zainteresować rodzica tym co jest interesujące dla nich np. brak wskazywania palcem rzeczy, które są interesujące
- małe zainteresowanie ludźmi lub brak świadomości ich obecności
- unikanie kontaktu wzrokowego
- trudności w inicjowaniu kontaktu, angażowaniu się w aktywności w grupie, zdobywaniu przyjaciół
- brak wchodzenia w role i udawania w zabawie (tzw. zabawa „na niby”)
- brak naśladowania
- trudności w rozumieniu uczuć lub mówieniu o uczuciach
- brak dzielenia się osiągnięciami lub zainteresowaniami

Komunikacja

Część osób z autyzmem nie mówi, ale używa innych form komunikacji np. wskazywanie obrazków w książkach do komunikacji lub pisanie. Osoby, które świetnie posługują się mową

wysławiają się w sposób, który może wydawać się nietypowy lub usztywniony. Osoby w spektrum autyzmu często powtarzają te same słowa lub wyrażenia (to tzw. [echolalia](#)).

Objawy autyzmu w zakresie komunikacji to m. in:

- mimika twarzy jest niedostosowana do wypowiedzi
- trudności z odczytywaniem mimiki twarzy, tonu głosu, gestów rozmówcy
- nietypowy ton głosu lub nietypowy rytm mowy np. wymawianie każdego zdania jak pytania
- powtarzanie słów lub zdań tzw. echolalia np. w odpowiedzi na pytanie, powtarza je, zamiast udzielenia odpowiedzi
- wypowiedzi mogą sprawiać wrażenie nieadekwatnych do sytuacji
- trudność w komunikowaniu potrzeb lub pragnień

branie wypowiedzi zbyt dosłownie – nie rozumienie poczucia humoru, ironii, metafor

Usztywnione zachowania

Osoby z autyzmem często silnie przywiązują się do wzorców lub rutyn np. chodzenie zawsze tą samą drogą, układanie rzeczy na półce zawsze w tej samej kolejności, jedzenie posiłku w określony sposób. Nie lubią zmian a nieoczekiwane wydarzenia bywają dla nich bardzo stresujące. Często też bardzo silnie angażują się w zainteresowanie jednym albo kilkoma tematami np. autobusy, samochody określonej marki, liczby.

Objawy autyzmu w zakresie usztywnionych zachowań to m. in:

- przywiązanie do rutyny np. dziecko nalega na chodzenie dokładnie tą samą drogą do szkoły lub jedzenie na tym samym talerzu
- trudności z adaptacją do zmian w planie lub w środowisku np. przemeblowanie, zmiana godziny wyjścia do szkoły
- nietypowe przywiązanie do zabawek lub obiektów tj. klucze, włączniki światła, nitki
- zainteresowanie wąską dziedziną wiedzy np. rozkłady jazdy tramwaju, dinozaury, liczby, odkurzacze określonej marki
- spędzanie dużej ilości czasu na układaniu zabawek w specyficzny sposób, obserwowaniu poruszających się przedmiotów (np. wentylator, pralka), koncentrowanie się na specyficznej części przedmiotu (np. kółko od auta)
- wielokrotne powtarzanie ruchów tj. trzepotanie rękami na wysokości oczu, kręcenie się wokół własnej osi – tzw. stereotypie ruchowe lub autostymulacje

Zmysły, które są zbyt wrażliwe lub za mało wrażliwe

Jednym z objawów autyzmu jest nietypowe odbieranie świata za pomocą zmysłów. Osoby w spektrum autyzmu mogą odczuwać zwykle bodźce jako mało intensywne (np. nie czuje uścisku dłoni) albo zbyt intensywne (np. uścisk dłoni czuje tak silnie jak poparzenie).

Problemy z nadwrażliwymi zmysłami albo zbyt małym odczuwaniem przez zmysły mogą być bardzo dotkliwe. Część dorosłych osób z autyzmem mówi np. o tym, że kiedy patrzą drugiej osobie w oczy, to jest to dla nich przykre doświadczenie dyskomfortu lub nawet bólu. Niektórzy przebywając w tłocznym pomieszczeniu pełnym głośnych dźwięków opisują uczucie paniki i przeładowania bodźcami.

Co może wskazywać na trudności sensoryczne?

- zakrywanie uszu w reakcji na niektóre dźwięki
- niechęć do przytulania lub dotyku lub odwrotnie – poszukiwanie uczucia uścisku np. przykrywanie się ciężkimi kołdrami, mocne przytulanie, siedzenie w ciasnych przestrzeniach
- poszukiwanie wrażeń zmysłowych np. mocne podskakiwanie, wpatrywanie się w światło
- silne reakcje w odpowiedzi na bodźce np. płacz po dotknięciu specyficznej faktury przedmiotu np. sypkich rzeczy – piasek, kasza, ryż
- zdarza się, że osoby, które nie mają widocznych problemów z poruszaniem się i fizycznie z ich rękoma i nogami wszystko jest w porządku, mogą mieć problemy z wykonywaniem zwykłych ruchów tj. trzymanie długopisu, przeskoczenie przez skakankę. Mogą odczuwać swoje ciało jakby nie mieli nad nim pełnej kontroli. Takie trudności występują u niektórych osób autystycznych.

Artykuł opracowała mgr Marta Wójcik na podstawie artykułów na stronie:

<https://polskiautyzm.pl/autyzm/>